

Nieuwsbrief leren

Leren en studeren thuis en op school

Lieven Coppens

nieuwsbrief.leren@gmail.com

www.nieuwsbriefleren.be

0

Voorwoord

Hiermee ligt de vijftigste nieuwsbrief voor jou. Eerlijk gezegd, ik ben er eigenlijk wel trots op. Toen ik ermee begon, had ik nooit gedacht dat hij zo zijn weg zou vinden, zelfs tot in Nederland. Het maakt wel dat ik hem nog steeds met evenveel plezier schrijf.

Om dit vijftigste nummer te vieren heb ik iets nieuws gestart, waar ik jullie hulp bij nodig heb: een *Sticordibank*. Kijk maar eens op <http://nieuwsbriefleren.wikispaces.com>. Het is de bedoeling om een gegevensbank samen te stellen waarin mensen op zoek kunnen gaan naar alle mogelijke stimulerende, compenserende, relativerende (ja ook deze!), remediërende en dispenserende maatregelen die men kan nemen voor leerlingen en studenten met leermoeilijkheden. Ik weet dat er overal in Vlaanderen en Nederland heel wat informatie te vinden is, maar ook dat deze nog te verspreid is. Daarom deze oproep. Als elke lezer nu eens één maatregel van elke soort zou aanleveren... Het zou mooi zijn. Iedereen kan er inhoud aan toevoegen, gewoon door zich lid te maken. Ik modereer dan wel. Lees zeker eerst de spelregels: deze laatste zijn er niet om mensen af te schrikken, wel om de kwaliteit te bewaken. En zie je het niet zitten om rechtstreeks inhoud op het Internet toe te voegen? Stuur deze dan maar naar mij. Dan doe ik het wel. Hoe dan ook, mijn *Sticordibank* komt er. Desnoods alleen, maar liefst van al met jullie hulp. Dankjewel!

Een heel speciaal woordje van dank ook aan de mensen die me de afgelopen jaren feedback gaven in de vorm van een tip voor een interessante website, een vraag naar meer informatie, een berichtje in het gastenboek op mijn website of gewoon zomaar een e-mail. Het doet telkens weer deugd te voelen dat er iets gebeurt met de nieuwsbrieven.

Lieven

1

Dyslexie in het secundair onderwijs

Sally Shaywitz schreef in 2003 haar boek *Overcoming Dyslexia – A New and Complete Science-Based Program for Reading Problems at Any Level*¹. Hierin heeft ze het onder andere over het opsporen van dyslexie bij jongvolwassenen. Terwijl velen onder hen geleerd hebben het probleem te compenseren zodat het in eerste instantie niet echt opvalt, zijn er volgens haar toch nog een aantal problemen die ze niet echt kunnen verbergen. Deze situeren zich zowel op het gebied van het spreken als van het lezen. Omdat er nog maar weinig gepubliceerd is over dyslexie bij jongvolwassenen en volwassenen zet ik deze signalen graag nog eens op een rijtje:

- Problemen bij het spreken:

¹ Dit boek werd eveneens in het Nederlands uitgegeven: SHAYWITZ S., Hulp-gids dyslexie. Een nieuw en volledig op wetenschappelijk onderzoek gebaseerd programma om leesproblemen te overwinnen, Uitgeverij Nieuwezijds, Amsterdam, 2005, 348 blz., ISBN 978-90-5712-194-8.

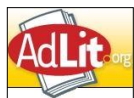
- Vroegere problemen bij de gesproken taal blijven hardnekkig aanwezig.
 - Ze spreken namen van personen en plaatsen verkeerd uit en struikelen over woorddelen.
 - Ze herinneren zich zeer moeilijk de namen van personen en plaatsen, en verwarren sterk gelijkende namen met elkaar.
 - Ze hebben het moeilijk om bepaalde woorden te vinden.
 - Ze zijn niet welbespraakt, zeker niet als ze in het centrum van de belangstelling staan.
 - Hun actieve woordenschat is veel beperkter dan hun passieve woordenschat.
 - Ze aarzelen om woorden te gebruiken die ze verkeerd kunnen uitspreken.
- Problemen bij het lezen:
- Ze hadden het als kind al moeilijk met het lezen en spellen.
 - Ze lezen beter naarmate ze ouder worden, maar het blijft veel inspanning vragen.
 - Ze lezen helemaal niet vloeiend.
 - Ze vermijden het om hardop te moeten lezen.
 - Ze hebben het moeilijk om ongewone, vreemde of unieke woorden zoals eigennamen, straatnamen of gerechten op een menu te lezen en uit te spreken.
 - Woorden die ze moeilijk kunnen uitspreken vervangen ze door zelf gemaakte woorden.
 - Lezen blijft voor hen zeer vermoeiend.
 - Ze blijven (heel) traag lezen.
 - Ze worden benadeeld als ze meerkeuzevragen moeten beantwoorden.
 - Ze zijn ongewoon lang bezig met het lezen van schoolgebonden materiaal.
 - Ze moeten vaak hun sociale leven opofferen om te studeren.
 - Ze hebben een voorkeur voor boeken met afbeeldingen, grafieken en tabellen.
 - Ze hebben een voorkeur voor boeken met veel witruimte op de bladzijde.
 - Ze hebben een voorkeur voor boeken met minder woorden per blad.
 - Ze lezen zelden voor hun plezier.
 - Hun spelling blijft zeer slecht en ze gebruiken bij voorkeur minder complexe woorden die eenvoudig zijn om te schrijven.

De verschijningsvorm van dyslexie evolueert naarmate de persoon zelf ouder wordt, maar ook naargelang zijn opleidingsniveau. In die zin zullen deze factoren, leeftijd en opleiding, mee moeten genomen worden bij het stellen van de diagnose. De opleiding die iemand met succes volgt is immers de beste maat voor zijn leervermogen. Wanneer zo iemand niet vloeiend maar zeer traag en moeizaam leest, is dat een aanwijzing voor een ernstig leesprobleem of dyslexie. Wanneer dit gebrek aan vloeiendheid samengaat met een goed leesbegrip, een goede woordenschat en een goed verbaal redeneervermogen, is dat een aanduiding te meer.

Dit boek is zeer toegankelijk en herkenbaar geschreven en bevat veel praktische voorbeelden. Het verdient het om in zijn geheel gelezen te worden door iedereen die meer over dyslexie wenst te weten.

2

Tips bij organisatieproblemen

aanbod:

Op de website <http://www.adlit.org> vond ik een interessant artikel dat een heleboel tips geeft om leerlingen en studenten te helpen die zich op de een of andere manier moeilijk kunnen organiseren¹. Alle tips worden verzameld rondom verschillende problemen. Een greep uit het

Als de leerling of student het moeilijk heeft om zich voor een onderwerp te interesseren, ...

- breng het dan aan de hand van concrete verhalen in verband met zijn beleevingswereld;
- breng het dan in verband met vroegere ervaringen zodat het voor hem relevant wordt en hij de zin ervan inziet om het te leren;
- laat het hem dan eerst ervaren, bijvoorbeeld door een leeruitstap, om het pas daarna in de les te verduidelijken;

¹ BULLOCH K., How to Modify Your Teaching for Students with Low Organizational Skills.
<http://www.adlit.org/article/371>.

- laat hem dan voelen wat je ongeveer van hem verwacht door persoonlijk met hem te spreken en/of door goede antwoorden onmiddellijk te belonen;
- wek dan zijn interesse op door eerst een kort artikel of verhaal voor te lezen dat zijn interesse opwekt;
- zet hem dan dicht bij jou (de grootte van de afstand bepaalt vaak de mate van interesse);
- geef dan een positieve en persoonlijke opmerking iedere keer dat hij interesse laat blijken.

Als de leerling of student het moeilijk heeft om aan een opdracht te beginnen, ...

- spreek dan met hem een teken af zodat hij weet dat hij de taak moet aanvatten of doorwerken;
- geef hem dan opdrachten in kleinere stukjes na elkaar;
- geef dan onmiddellijk feedback;
- geef dan de opdrachten in een volgorde waarbij het makkelijkste eerst komt;
- zorg dan dat hij alle benodigde materiaal onmiddellijk bij zich heeft;
- geef dan een zeer duidelijke, concrete opdracht zodat hij van bij het begin goed weet wat er van hem verwacht wordt;
- geef dan bij benadering aan hoeveel tijd hij voor elke taak heeft;
- controleer dan de eerste minuten meermaals of hij doorwerkt;
- geef dan duidelijke aanwijzingen;
- geef hem dan een controlelijstje met daarop elke deelstap van de opdracht.

Als de leerling of student het moeilijk heeft om zijn materiaal en opdrachten terug te vinden, ...

- laat hem dan een schrift of een grote omslag gebruiken om alles van eenzelfde thema bijeen te houden;
- controleer zijn schriften dan zeer regelmatig;
- houd dan steeds reservemateriaal bij de hand;
- geef dan een takenlijst aan de leerling zelf, zijn ouders of andere begeleiders;
- schrijf de opdracht dan eerst aan het bord zodat hij deze kan overschrijven.

Als de leerling of student moeilijk aan een taak blijft, ...

- verminder dan de prikkels die hem kunnen afleiden;
- voorzie dan verkorte taken;
- geef hem dan controlelijstje zodat hij de stappen kan volgen;
- verminder dan de hoeveelheid werk;
- schakel dan medeleerlingen in om hem te begeleiden;
- geef hem dan regelmatig een extra aanmoediging;
- zonder hem dan af of laat hem af en toe de taak eens gecontroleerd onderbreken;
- voorzie dan gedurende een korte tijd een rustig alternatief;
- geef hem dan een uurwerk, of chronometer om gedurende kortere periodes te werken.

Als de leerling of student zijn opdrachten niet op tijd af krijgt, ...

- verminder dan de hoeveelheid die moet afgewerkt worden;
- geef hem dan meer tijd;
- stel dan met hem een haalbare planning op;
- informeer hem dan geregeld over de resterende tijd;
- vraag dan aan de ouders om hem regelmatig aan te moedigen;
- splits dan de opdracht in verschillende stukken en bepaal samen met hem wanneer elk stuk klaar moet zijn.

Als de leerling of student het moeilijk heeft om in groep te werken, ...

- geef dan bij groepswork directe instructie en introduceer dan stapsgewijs mogelijkheden tot communicatie over en weer;
- geef de leerling of student dan een welbepaalde verantwoordelijkheid;
- bereid de groepsleden er dan op voor om de leerling of student te helpen en hem bij de groep te betrekken;
- voorzie dan meer structuur door de taak duidelijk te omschrijven en op te delen in verschillende stappen;
- zorg dan eventueel voor een extra begeleider in de klas tijdens het groepswork.

Als de leerling of student het moeilijk heeft om zelfstandig te werken, ...

- geef hem dan een taak van een geschikt niveau;
- zorg er dan voor dat hij de taak kan blijven overzien door een duidelijk eindpunt af te spreken;
- geef dan zeer precieze aanwijzingen;
- verminder dan de moeilijkheidsgraad van de taak;
- verkort dan de opdracht en vermeerder dan geleidelijk aan de hoeveelheid werk die moet uitgevoerd worden;
- zorg dan binnen de opdracht voor verschillende soorten activiteiten.

Veel van deze maatregelen komen zeker bekend voor. Toch leek het me goed dat ze eens in een concreet overzicht werden samengebracht. Ik maak er dan ook een afzonderlijke fiche van die je zult kunnen vinden op mijn website: <http://users.skynet.be/lieven.coppens/nieuwsfiche002.pdf>.

3

Hoe interesse opwekken voor iets dat gelezen moet worden?

Op dezelfde website vond ik een even interessant stukje over de *Anticipatiegids*¹. Dit is een strategie waarbij men de voorkennis van de studenten over een bepaald onderwerp activeert en interesse opwekt voor het onderwerp. Vooraleer ze de tekst lezen, moeten ze eerst reageren op een aantal stellingen die hun eigen ideeën over de kerngedachten uit de tekst bevestigen of tegenspreken. Hierdoor vermeerderd hun belangstelling voor het onderwerp en vergroot hun motivatie om de tekst effectief te lezen. Achteraf kan deze *Anticipatiegids* gebruikt worden om te evalueren hoe goed ze het materiaal hebben begrepen en om misvattingen te corrigeren.

Een *Anticipatiegids* kan je als leerkracht in de volgende vier stappen maken:

1. Haal de kernideeën uit de tekst.
2. Ga na welke mening jouw studenten er in het algemeen over het onderwerp op nahouden.
3. Formuleer verschillende algemene stellingen die de mening van jouw studenten bevestigen of tegenspreken.
4. Verplicht jouw studenten om op elke stelling met een positief of negatief antwoord te reageren.

Daarna kan je hem als volgt gebruiken:

1. Laat de studenten de gids voor het lezen afzonderlijk, per twee of in kleine groep invullen. Herinner ze er aan dat ze zich moeten voorbereiden om erover te discussiëren.
2. Laat de studenten met elkaar discussiëren. Je wilt dat ze kritisch nadenken over het onderwerp, dus wees niet tevreden met wat ze zeggen maar laat ze ook verantwoorden waarom ze bepaalde uitspraken doen.
3. Laat de tekst lezen door de studenten en moedig hen aan om aan te duiden waar de tekst hun mening bevestigt en waar hij hen aanzet om anders over het onderwerp te gaan denken. Doe dit zo snel mogelijk zodat ze hun antwoorden uit de gids nog vers in het geheugen hebben. Op die manier kunnen ze tijdens het lezen onmiddellijk reageren.
4. Houd opnieuw een gesprek nadat de tekst gelezen werd. Vraag aan de studenten of iemand van hen over een bepaald idee van mening is veranderd. Moedig hen aan om deze ervaring met elkaar te delen. Laat hen extra verwoorden waar de tekst hun mening bevestigt of tegensprak.

Deze methodiek is bedoeld voor leerlingen van het secundair en hoger onderwijs. Toch kan deze al in de derde graad van het lager onderwijs aan de hand van eenvoudige teksten geïntroduceerd worden.

In dit korte artikel vind je twee Engelstalige referenties van artikels waarop de auteur van deze tekst zich baseerde. Wie meer over deze strategie wil weten, kan daar terecht.

¹ S.N., *Anticipation Guide*.
<http://www.adlit.org/strategies/19712>